

Луцій Олександр, Корнійчук Тимофій. Інвестиційна привабливість сільськогосподарських підприємств як передумова реалізації стратегій інноваційного розвитку. *Економічний дискурс*. 2022. Випуск 3-4. С. 40-49.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-2-4>

УДК 658.152:631.15:330.341.1
JEL Classification E22, M31, O32

Луцій Олександр

к.е.н., професор, завідувач кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: lutsiy_alex@ukr.net

ORCID: 0009-0007-5235-9655

Корнійчук Тимофій

аспірант кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: tim394monipod222@gmail.com

ORCID: 0009-0001-7018-2861

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Анотація

Вступ. На сучасному етапі науково-технологічна та інноваційна складова в діяльності сільськогосподарських підприємств набуває надзвичайної ваги. Дослідження ролі інвестицій у сільському господарстві, виокремлення факторів, що впливають на інвестиційну привабливість галузі, дозволить розробити ефективні стратегії розвитку підприємств аграрного сектору, впровадити інноваційні рішення і механізми для покращення інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва.

Методи. Авторами застосовано такі методи дослідження: системний підхід – для розуміння сільськогосподарського підприємства як відкритої системи, що перебуває під впливом чинників маркетингового середовища; монографічний – для уточнення сутності інвестиційної привабливості та виявлення причинно-наслідкових зв'язків між інвестиційною привабливістю та інноваційним розвитком, статистичні методи – для аналізу динаміки інвестиційних процесів у аграрному секторі України та графічний метод – для унаочнення результатів.

Результати. У результаті дослідження обґрунтовано значення інвестиційної привабливості як передумови реалізації маркетингової стратегії інноваційного розвитку. Фактори впливу на інвестиційну привабливість визначені з огляду на особливості та специфіку галузі. Наведений аналіз факторів впливу, на основі якого зроблені відповідні висновки та окреслені методичні підходи щодо прийняття стратегічних управлінських рішень і формування стратегії інноваційного розвитку.

Доведено, що галузь сільського господарства є потенційно привабливою для майбутніх інвестицій. Визначена роль інвестицій у розвитку сільського господарства України, необхідність інвестиційної підтримки сільськогосподарських підприємств за допомогою механізмів державного впливу зокрема. Запропоновано варіанти стратегій інноваційного розвитку залежно від рівня інвестиційної привабливості.

Перспективи. Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на виявлення і прогнозування синергетичних ефектів від комплексного застосування маркетингових підходів, стратегічного управління підприємством, підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, сільськогосподарське підприємство, стратегія, інноваційний розвиток.

Вступ.

Еволюція розвитку кожного суспільства переконливо доводить, що сільське господарство завжди відіграло ключову роль в історії розвитку людства, виступаючи провідною галуззю економіки, забезпечуючи населення продовольством та ресурсами, необхідними для існування. З давніх часів і до промислової революції, сільське господарство виступало стратегічним рушієм у економіках країн, і на сьогодні продовжує відігравати ключову роль у країнах, що розвиваються, та кількох континентах із великою чисельністю населення, адже залишається запорукою їх продовольчої безпеки.

Варто зазначити, що сільське господарство традиційно не відносять до високотехнологічних галузей таких, як, наприклад, ІТ технології, приладобудування та інші. Проте, на сучасному етапі науково-технологічна та інноваційна складова в діяльності сільськогосподарських підприємств набуває надзвичайної ваги.

Дослідження ролі інвестицій у сільському господарстві, виокремлення факторів, що впливають на інвестиційну привабливість галузі, дозволить розробити ефективні стратегії розвитку підприємств аграрного сектору, впровадити інноваційні рішення і механізми для покращення інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва, що в свою чергу підвищить продуктивність підприємств цієї сфери за рахунок впровадження новітніх біотехнологій, сучасних засобів виробництва, розробки унікальних видів добрив і, як результат, дозволить значно наростити обсяги валового виробництва, що критично важливо для формування продовольчої безпеки більшості країн Світу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню інвестицій та інвестиційної привабливості завжди приділялось багато уваги серед вітчизняних та іноземних науковців. Проблеми залучення інвестицій в окремі галузі економіки піднімали у своїх дослідженнях такі науковці, як: І. Бланк, А. Шпітгоф, В. Гончаров, Б. Кваснюк, І. Лукінов, Й. Петрович, І. Продіус, О. Рябченко, І. Сазонець, Л. Тимошенко, М. Чумаченко, Дж. Гітман, В. Шарп, К. Макконнелл, С. Брю, Дж. Кейнс та багато інших.

Стратегії інноваційного розвитку підприємств окремих галузей на засадах маркетингу досліджували у своїх працях С. Ілляшенко, С. Ковальчук, Я. Ларіна, С. Невмержицька та інші вчені. Дослідження інвестиційно-інноваційної діяльності було і залишається актуальним для більшості провідних наукових шкіл, натомість значення інвестиційної привабливості саме у сільському господарстві, а також впливу інвестиційної привабливості на ефективність реалізації стратегій інноваційного розвитку потребує більш детальних та глибоких досліджень.

Пошук шляхів для залучення інвестицій у сільське господарство, визначення та систематизація конкретних методик і показників, що впливають на залучення інвестицій, аналіз критеріїв інвестиційної привабливості підприємств даної галузі, впливу інвестиційної привабливості на ефективність реалізації стратегій інноваційного розвитку було і залишається вкрай актуальним для державності та незалежності України в цілому.

Мета.

Метою даної статті є узагальнення точок зору щодо змісту інвестиційних можливостей сільськогосподарських підприємств, визначення їх ролі у розвитку галузі, у стратегічному розвитку підприємств аграрного сектору, зокрема, ефективної реалізації стратегій інноваційного розвитку, визначення та дослідження факторів, що впливають на інвестиційну привабливість галузі сільського господарства та на ефективність стратегій розвитку.

Методологія дослідження.

В основу проведеного наукового дослідження покладено системний підхід до вивчення економічних явищ і процесів, в контексті цього сільськогосподарське підприємство розглянуто авторами як відкрита система, що функціонує в умовах ринкової нестабільності і перебуває під впливом зовнішніх чинників, одним з яких є зокрема інвестиційний клімат та правове поле інвестиційної діяльності. Для аналізу рядів динаміки застосовано статистичні методи та графічний метод – для наочного представлення даних. Монографічний метод використано для поглибленого вивчення процесів формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств та причинно-наслідкових зв'язків їх розвитку.

Результати.

Термін «інвестиції» походить від латинського «investire» – одягати. Поняття інвестицій на підприємствах передусім пов'язують з кількісною і якісною зміною виробничих потужностей. Без здійснення інвестицій неможливий нормальний процес виробництва [1].

Згідно Закону України «Про інвестиційну діяльність», «інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [2].

Варто зазначити, що поняття інвестицій не мають єдиного уніфікованого тлумачення як у українських, так і в іноземних джерелах. Так, наприклад, у підручнику Луціва Б., Кравчука І., Саса Б. «Інвестування» пропонується розглядати інвестиції, як цілеспрямоване вкладання на певний термін капіталу у всіх його формах у різні об'єкти (інструменти) для досягнення індивідуальних цілей інвесторів [3].

Проте, у посібнику науковця І. Матюшенка «Інвестування в контексті міжнародної інтеграції України» пропонується наступне визначення інвестицій – це вкладення капіталу у будь-якій формі в ту чи іншу справу для подальшого його збільшення або збереження [4].

Для визначення факторів, що впливають на інвестиційну привабливість підприємств сільського господарства, необхідно проаналізувати теоретичні підходи до визначення поняття «інвестиційна привабливість галузей». Теоретичне визначення інвестиційної привабливості має, на нашу думку, неабияке практичне значення, оскільки від розуміння змісту цих протилежних тлумачень залежить практична реалізація інвестиційної політики не тільки в галузі сільського господарства, а й в економіці нашої держави в цілому.

Зазначимо, що інвестиційна привабливість галузей – це інтегральна характеристика окремих галузей економіки з позицій перспективності розвитку, прибутковості інвестицій і рівня інвестиційних ризиків [4]. Під час визначення інвестиційної привабливості галузі, як правило, враховують наступні показники:

- рентабельність (характеризує ефективність інвестицій);
- інвестиції в основний капітал (характеризує наявність об'єктів вкладення капіталу);
- кількість великих і середніх підприємств (характеризує концентрацію виробництва);
- питому вагу галузі в загальному обсязі промислового виробництва (характеризує рівень виробництва та реалізації).

Під час аналізу інвестиційної привабливості галузі враховують і комплекс зовнішніх факторів, серед яких більшість вчених виділяють:

- важливість галузі, тобто значення продукції галузі, її особливості, частка експорту, залежність від імпорту, рівень забезпеченості внутрішніх потреб країни, частка галузі або конкретної продукції у ВВП;

- рівень державного втручання в розвиток галузі – низький, середній або значний, включаючи державні капітальні вкладення, податкові пільги, можливість прискореної амортизації тощо.

Заключним етапом аналізу інвестиційної привабливості є її оцінка щодо окремих суб'єктів господарювання. Така оцінка проводиться інвестором під час визначення доцільності здійснення інвестицій у розширення і технічне переозброєння діючих підприємств, під час вибору для придбання альтернативних об'єктів, купівлі акцій окремих акціонерних товариств [4].

Згідно із даними Державної служби статистики України, у січні–вересні 2021 року обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство склав 331665,9 млн грн. У таблиці 1 наведені дані про структуру інвестицій за їх походженням у 2021 році.

Дані таблиці 1 свідчать, що лівову частку в структурі капітальних інвестицій займають власні кошти підприємств, а також у процесі формування стратегій розвитку слід враховувати можливості отримання кредитів банків та інших позик.

Таблиця 1. Обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство за джерелами їх надходження*

Всього інвестицій тис. грн.	Джерела інвестицій, тис. грн.				
	З коштів державного бюджету	З коштів місцевих бюджетів	З власних коштів підприємств та організацій	З кредитів банків та інших позик	З кредитів банків-нерезидентів
49127383	96798	67456	44627252	4310691	52691

*Джерело: сформовано авторами на основі [5].

В таблиці 2 наведена динаміка зміни обсягу капітальних інвестицій у сільське господарство за останні дев'ять років.

Таблиця 2. Динаміка капітальних інвестицій у сільське господарство України за 2013-2021 рр., тис. грн.*

Роки								
2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
16526,9	2570,5	27900,0	45042,4	57804,7	65901,1	55254,2	36442,1	49127,4

*Джерело: сформовано авторами на основі [5].

Дані наведеного аналізу переконливо доводять, що сільське господарство є однією із найпривабливіших галузей для інвестування, більше того, обсяги капітальних інвестицій з 2013 року мали тенденцію до постійного зростання. При цьому відбулося зниження обсягів капітальних інвестицій у 2020 році, порівняно з попередніми роками, що вочевидь зумовлено змінами інвестиційного клімату.

Проте, в цілому слід зазначити, що наведені статистичні дані свідчать про наявність сприятливих умов для сільськогосподарського підприємництва, до яких можна віднести сприятливі кліматичні умови, відмінні географічні особливості: розташування країни, родючість ґрунтів, розвинута інфраструктура тощо. Ці фактори відіграють ключову роль для потенційного інвестора, адже, як правило, саме із ними і пов'язані головні ризики. Структура капітальних інвестицій у розрізі окремих галузей економіки за 2021 рік представлена на рисунку 1, ми бачимо, що 11,5% інвестицій спрямовано у сферу сільського господарства.

Виробництво продукції сільського господарства залежить від кліматичних умов, їх змінності, якості ґрунтів. Не менш важливими критеріями інвестиційної привабливості підприємств сільського господарства виступають показники діяльності дотичних галузей, а саме тих, що забезпечують їх засобами виробництва, добривами та засобами матеріальної технічної підтримки (сільськогосподарське машинобудування, виробництво добрив, засобів захисту рослин і таке інше), галузей, що забезпечують подальшу переробку, обслуговують збут виробленої продукції (логістику, зберігання, реалізацію), які в симбіозі із підприємствами сільського господарства формують агропромисловий комплекс.



Рис. 1. Структура капітальних інвестицій за галузями економіки у 2021 р.*

*Джерело: сформовано авторами на основі [5].

Окремі науковці безспідставно вважають, що складовою формування інвестиційної привабливості є інформаційне середовище, пов'язане з маркетинговою активністю підприємств. Налагоджена взаємодія всіх ланок і складових господарської діяльності аграрних формувань дозволяє скоротити витрати та збільшити обсяги виробництва. Це, в свою чергу, створює передумови для подальшого розвитку потенціалу всієї галузі та окремих підприємств аграрного сектору.

Аналіз фінансово-економічних показників діяльності підприємств засвідчив, що рівень рентабельності сільськогосподарського виробництва у 2021 році склав близько 6,9%. Нижче наведені дані порівняльного аналізу цього показника з підприємствами інших галузей економіки України (рис. 2).

За даними рис. 2 видно, що показник рентабельності у сільському господарстві не є високим у порівнянні з іншими галузями економіки. Це пов'язано із коливаннями цін на сільськогосподарську продукцію та природними факторами, які впливають на врожайність. Ці чинники залишаються ключовими у визначенні рівнів рентабельності виробництва в сільському господарстві. Проте рівень рентабельності може бути вищим за умови сприятливої кон'юнктури і за умов створення і просування інноваційної продукції з високою доданою вартістю, що базується на провадженні ефективних стратегій інноваційного розвитку.

Таким чином, важливість та роль галузі сільського господарства в економіці України і для Світу в цілому, має особливо велике значення, адже воно є однією з ефективних та безпекоутворюючих галузей народного господарства. Про це переконливо свідчить і цілий ряд важливих макроекономічних параметрів, до яких можна віднести частку сільськогосподарського виробництва у валовому внутрішньому продукті держави (ВВП).

Так, у 1990 році вона становила 24,4 %. За роки економічної кризи вказаний показник почав стрімко знижуватися і вже у 1993 р. склав 21,5 %, у 1995 р. – не більше 13%, а в 1999 р. – навіть 12,8 %. Таке істотне зниження частки галузі у формуванні ВВП нашої держави пояснюється

науковцями переважно ціновими факторами [6]. І вже на сьогодні ця частка склала лише трохи більше 10% [7].

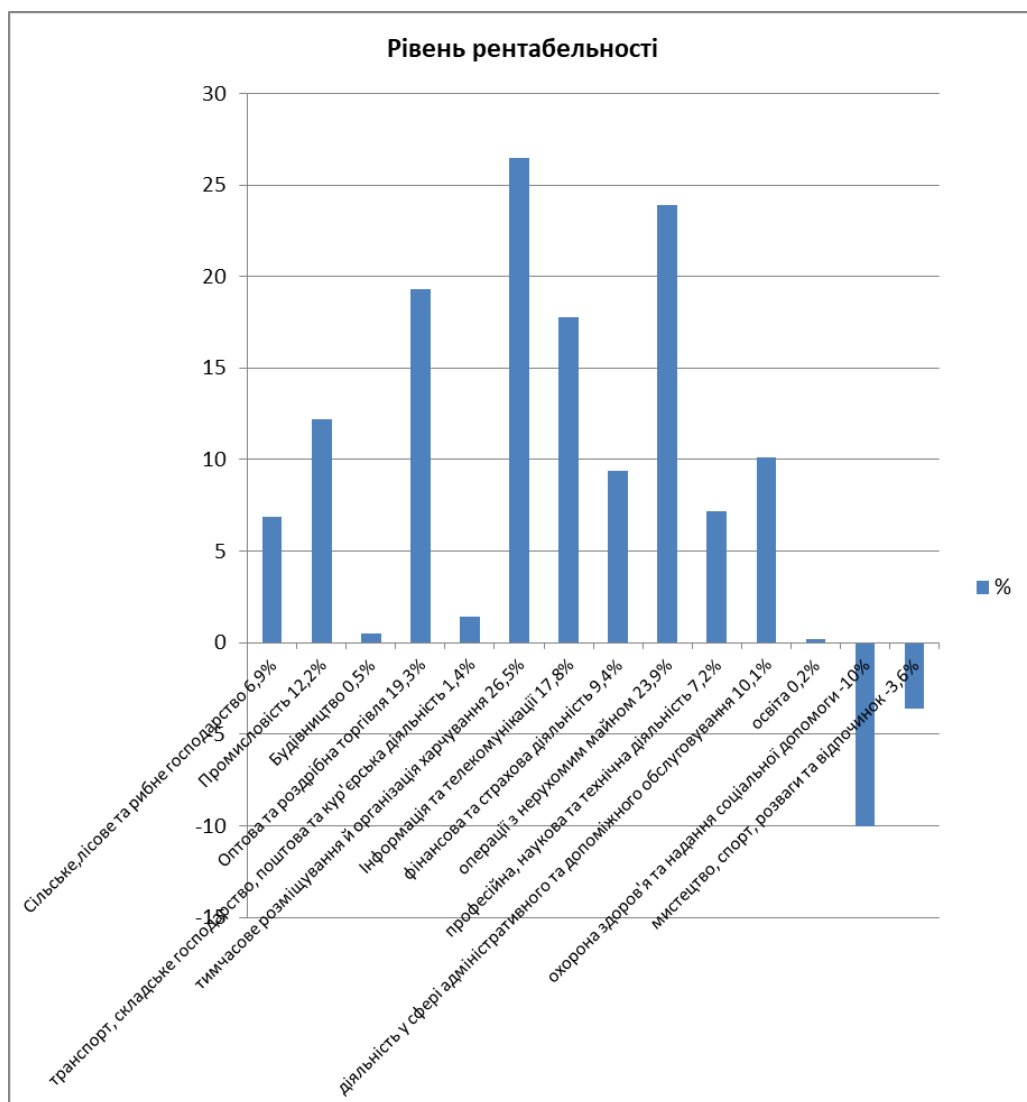


Рис. 2. Рівень рентабельності підприємств за галузями економіки*

*Джерело: сформовано авторами на основі [5]

Проте, проведене нами дослідження переконливо свідчить, що галузь сільськогосподарського виробництва продовжує відігравати провідну роль у формуванні ВВП України і залишається однією із самих перспективних для інвестування галузей вітчизняної економіки у повоєнний період. При цьому досягти успіхів в агробізнесі та забезпечити стійкий економічний розвиток і високий рівень конкурентоспроможності підприємства можна лише шляхом активної інноваційної діяльності та реалізації стратегій інноваційного розвитку.

Формування й реалізація стратегій інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств визначається рівнем інноваційного потенціалу, а також ефективним управлінням цим потенціалом, спрямованим на підтримку інноваційної активності на належному рівні й націленим на комерційний результат від інновацій [8].

Залежно від вихідних рівнів інноваційного розвитку агропідприємства та рівня інвестиційної привабливості пропонується відповідна модель стратегічної поведінки і відповідна стратегія інноваційного розвитку. Алгоритм вибору такої стратегії для подальшого розвитку інноваційної діяльності сільськогосподарського підприємства представлений на рис. 3.



Рис. 3. Вибір стратегії інноваційного розвитку з урахуванням інвестиційної привабливості*

*Джерело: розроблено авторами на основі [8; 9].

Як видно з рис. 3, етапність вибору стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарського підприємства визначається залежністю між послідовними заходами з оновлення технологій та управлінських систем, яким властивий контроль і корекція запланованих заходів за допомогою проведення постійного моніторингу та, зокрема, маркетингових досліджень інвестиційної привабливості.

Будь-яка стратегія інноваційного розвитку передбачає повну або фрагментарну реструктуризацію підприємства, адже зміна одного елемента стратегічного управління неминуче призведе до зміни інших елементів. Такий потік стратегічних змін супроводжує поточні виробничі процеси.

У наукових джерелах виділяють такі варіанти досягнення стабільного лідируючого положення підприємства на ринку [8]: впроваджувати у виробництво нові інноваційні рішення або використовувати раніше придбані технології.

На успішність та ефективність реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства

аграрного сектору впливають:

1) обґрунтованість стратегії, що базується на результатах проведених маркетингових досліджень;

2) відповідність стратегічного інноваційного розвитку підприємства його фінансовим і виробничим можливостям, адже кожна інновація супроводжується значним обсягом інвестицій і чим складніша вона технологічно, тим більші витрати потрібні для її формування та імплементацію [8, с. 101-102]. Тому більш доцільно говорити про стратегію інноваційного розвитку з урахуванням інвестиційної складової.

У такий спосіб, кожному сільськогосподарському підприємству, націленому на зміцнення своїх ринкових позицій і сталий розвиток, слід розробляти власну стратегію інноваційного розвитку з урахуванням інвестиційної привабливості і ресурсного забезпечення і впроваджувати її у виробництво. Це дозволить забезпечити реалізацію інноваційних цілей, максимально використати внутрішній потенціал, ефективно управляти інвестиційними ресурсами для розвитку інноваційної діяльності та швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Висновки і перспективи.

Інвестиційна привабливість була і залишається одним із визначальних чинників успішної та конкурентоспроможної діяльності підприємств аграрного сектору, їхнього стратегічного розвитку, ефективності функціонування галузі сільського господарства в цілому.

Незважаючи на стрімку індустріалізацію та розширення сфери послуг, сільське господарство залишається для України провідною галуззю, що зумовлено, передусім, сприятливими кліматичними умовами. Разом із тим ключовими факторами рентабельності для сільського господарства виступають ціни на вироблену продукцію та кліматичні умови.

Головним чином, основна вразливість галузі полягає у нездатності впливу виробників на ці фактори. Внаслідок цього особливості актуальності набуває підтримка з держави, залучення інвестицій задля успішної реалізації стратегій інноваційного розвитку, вдосконалення процесів агровиробництва, покращення його технологічної та інноваційної складової, збільшення відсотку доданої вартості у продукції сільського господарства.

Досліджені фактори інвестиційної привабливості надають розуміння того, що сільське господарство є однією з найпривабливіших галузей для інвестування з огляду на об'єм капітальних інвестицій, що відкриває подальші перспективи розвитку і становлення даної галузі рушійною силою економіки України.

Виявлено, що на успішність та ефективність реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору впливають: обґрунтованість стратегії, що базується на результатах проведених маркетингових досліджень; відповідність стратегічного інноваційного розвитку підприємства його фінансовим і виробничим можливостям.

Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на виявлення і прогнозування синергетичних ефектів від комплексного застосування маркетингових підходів, стратегічного управління підприємством, підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємств аграрного сектору.

Список використаних джерел

1. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент: підручник. Житомир : ЖІТІ, 2001. 440 с.
2. «Про інвестиційну діяльність»: Закон України від 18.09.1991 р. № 47.
3. Луців Б. Л., Кравчук І.С., Сас Б.Б. Інвестування: підручник. Тернопіль. ТНЕУ, 2014. 544 с.
4. Матюшенко І. Інвестування в контексті міжнародної інтеграції України: навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 396 с.
5. Економічна статистика / Економічна діяльність / Капітальні інвестиції. Державна служба статистики України. 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення : 12.08.2022).
6. Андрійчук В. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. Київ : КНЕУ, 2013.

779 с.

7. Лещенко Р. «За 2021 рік Україна збільшила зовнішньоторговельний обіг с/г продукції та продовольчих товарів». Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/za-2021-rik-ukrayina-zbilshila-zovnishnotorgovelnij-obig-sg-produkciyi-ta-prodovolchih-tovariv-roman-leshchenko>. (дата звернення : 12.08.2022).

8. Невмержицька С. М., Левчук Я. В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства в умовах невизначеності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. Випуск 32. С. 99–103.

9. Ларіна Я. С. Інноваційні стратегії розвитку підприємств аграрного сектора економіки України. *Економічні інновації*. 2015. Вип. 60(1). С. 260-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2015_60%281%29__30. (дата звернення : 12.08.2022).

Статтю отримано: 25.08.2022 / Рецензування 07.10.2022 / Прийнято до друку: 30.12.2022

Oleksandr Lutsii

Ph.D. (in Economics), Professor, Head of Department
Department of Marketing and International Trade
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: lutsiy_alex@ukr.net

ORCID: 0009-0007-5235-9655

Tymofii Korniychuk

Postgraduate Student
Department of Marketing and International Trade
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: tim394monipod222@gmail.com

ORCID: 0009-0001-7018-2861

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES AS A PREREQUISITE FOR THE IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT STRATEGIES

Abstract

Introduction. At the current stage, the scientific-technological and innovative component in the activity of agricultural enterprises is gaining extraordinary importance. Studying the role of investments in agriculture, highlighting the factors that affect the investment attractiveness of the industry, will allow to develop effective strategies for the development of enterprises in the agrarian sector, to implement innovative solutions and mechanisms to improve the investment attractiveness of agricultural production.

Methods. The authors used the following research methods: a systematic approach for understanding the agricultural enterprise as an open system under the influence of factors of marketing environment; monographic method for clarification of the essence of investment attractiveness and the detection of cause and effect relationships between investment attractiveness and innovative development, statistical methods for analysing the dynamics of investment processes in the agricultural sector of Ukraine and a graphic method for the identification of results.

Results. As a result of the research, the importance of investment attractiveness as a prerequisite for the implementation of the marketing strategy of innovative development is substantiated. Factor affecting investment attractiveness is researched in the context of the agricultural industry, taking into account the peculiarities and specifics of the industry. An analysis of the essence of each factor was carried out, conclusions were drawn based on the analysis and methodical approaches for making strategic management decisions and forming innovative development strategies are outlined.

It was established that the agricultural sector is potentially attractive for investment. The role of investments in agriculture in general is described, the need for investment support is substantiated, its implementation with the help of mechanisms of state involvement. Variants of innovative development strategies are offered depending on the level of

investment attractiveness.

Discussion. Further scientific research should be aimed at identifying and forecasting synergistic effects from the integrated application of marketing approaches, strategic management of the enterprise, increasing the level of investment attractiveness of enterprises in the agrarian sector.

Keywords: investment attractiveness, agricultural enterprise, strategy, innovative development.

References

1. Kireitsev, H.H. (2001). *Finansovyi menedzhment* [Financial management]. Zhytomyr: ZhITI.
2. Zakon Ukrainy Pro investytsiinu diialnist : pryiniaty 18 ver. 1991 roku № 47.
3. Lutsiv, B.L., Kravchuk, I.S., & Sas, B.B. (2014). *Investuvannia* [Investing]. Ternopil: TNEU.
4. Matiushenko, I. (2013). *Investuvannia v konteksti mizhnarodnoi intehtratsii Ukrainy* [Investing in the context of international integration of Ukraine]. Kharkiv : KhNU im. V. N. Karazina.
5. Ekonomichna statystyka. Ekonomichna diialnist. Kapitalni investytsii. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2022). Retrieved from www.ukrstat.gov.ua/.
6. Andriichuk, V. (2013). *Ekonomika pidpriemstv ahropromyslovoho kompleksu* [Economics of enterprises of the agro-industrial complex]. Kyiv : KNEU.
7. Leshchenko, R. Za 2021 rik Ukraina zbilshyla zovnishnotorhovelni obih s/h produktsii ta prodovolchikh tovariv. Ministerstvo ahraanoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Retrieved from www.minagro.gov.ua/news/za-2021-rik-ukrayina-zbilshila-zovnishnotorgovelnij-obig-sg-produktsiyi-ta-prodovolchih-tovariv-roman-leshchenko.
8. Nevmerzhytska, S.M., & Levchuk, Ya.V. (2018). Formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva v umovakh nevyznachenosti [Formation of the strategy of innovative development of the enterprise in conditions of uncertainty]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* [Scientific Bulletin of Kherson State University], 32, 99-103. (in Ukr.).
9. Larina, Ya.S. (2015). Innovatsiini stratehii rozvytku pidpriemstv ahraanoho sektora ekonomiky Ukrainy [Innovative strategies for the development of enterprises in the agrarian sector of the economy of Ukraine]. *Ekonomichni innovatsii* [Economic Innovations], 60 (1), 260-269. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2015_60%281%29__30_. (in Ukr.).

Received: 08.25.2022 / Review 10.07.2022 / Accepted 12.30.2022

